

El llenguatge Llatínòrum (II)

28/VI/1929

L latinismes d'introducció relativament recent a l'idioma, com omnibus, àngelus, guadeamus, rictus, humus, desideratum, factotum, tedèum, maremagnum, quòrum, referendum, ultimatum són encara generalment identificats com a tals i no solen produir, per tant, cap vacil·lació a l'hora d'usar-los, adjudant-hi potser també el fet que el castellà, en aquests casos, ha mantingut així mateix les terminacions originals. (Només en algun, d'aquests mots, com és ara maremagnum, el castellà inicia la tendència a adaptar-lo a la seva típica terminació en o. Però, en canvi, en alguns altres casos, com harmònum, detritus i linòleum no deixen de produir-se certs dubtes, segurament per la influència del castellà que ja té aquests mots adaptats, i són també catalanitzats per alguns en «harmòni», «detrit» i «linòli». Es ben possible que aquestes formes un dia s'arribin a imposar, obeint a un procés al capdavant lògic i natural i que, com hem dit, es manté operant, i que siguin sancionades per la futura autoritat acadèmica, talment com, tot recentment, s'ha catalanitzat la forma papyrus que s'ha modificat en papir i sembla que es vol admetre també la forma aquari «dipòsit de peixos vius», al costat de la forma llatina aquàrium.

Un cas especial el constitueixen el parell de formes lapsus i lapse. Reservem la forma amb la terminació llatina, lapsus per a designar un error comès per inadvertència i lapse per a indicar un espai de temps (nom) i que ha caigut en error (adj.) encara que la Gran Enciclopèdia ja admet aquesta darrera forma amb tots tres valors. (En les locucions llatines lapsus calami i lapsus linguae encara avui usades, cal mantenir, naturalment, la forma lapsus).

Conservem també la terminació llatina en algun mot com esternum i els seus composts, que en castellà han adoptat una forma més acostada a l'original grec: «esternón», etc. I al costat de la forma llatina serum adoptada en català, el castellà presenta la forma «suero», que no és el resultat de castellanitzar aquest llatanisme sinó una forma popular, hereditària, l'etimologia de la qual no han aconseguit de resoldre satisfactoriament els especialistes. Més ens interessa de destacar, però, que la forma de que cal servir-se en català —com a terme mèdic— es ben de serum en lloc de «suero», pronunciat amb u final, tal com fan molts per influència del castellà.

Albert Jane